

พระราชนิพนธ์บทละครเสภา บทละครร้อง และบทละครตั้งคืด

อ. ชิดดาว เดชศรี

๑.

บทเสภาสามัคคีเสวก

- เป็นบทเสภา
- แต่ได้ออกโรงแสดงมาแล้ว เช่นในงานฉลองสุพรรณบัฏพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลักขณามีลาวัณ ที่วังปารุสกวัน เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๔๖๔
- เรื่องนี้รัชกาลที่ ๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ต่อบทเสภาเรื่อง “พญาราชวงส์” พระราชนิพนธ์พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี เมื่อเดือนเมษายน ๒๔๖๘

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๑๐๘)

ที่มา: https://www.silpa-mag.com/history/article_39406

ที่มา: <https://pantip.com/topic/32489829>

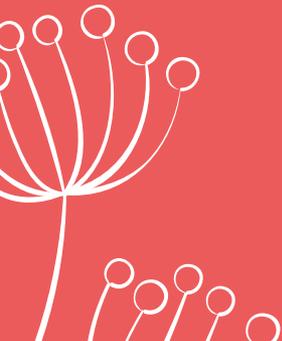
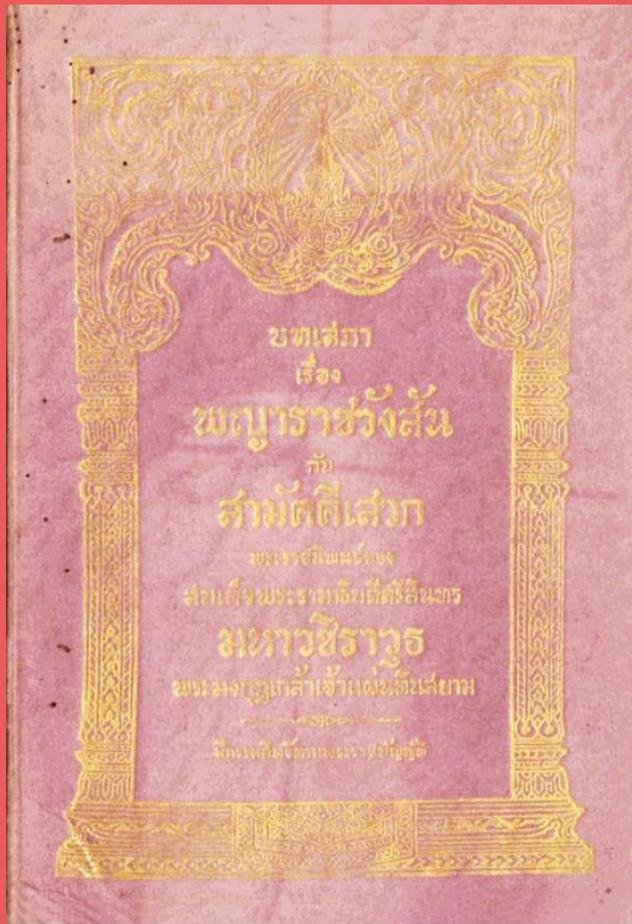

พระสุพรรณบัฏของ เจ้าพระปทุมโกษา
“พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ฯ มีเกล้าเจ้าพระยาธิบดี
จักรีนฤเบศร สมัยมหาจักรีราช บรมนาถบพิตร”

ที่มา:

<https://king.kapook.com/view209501.html>

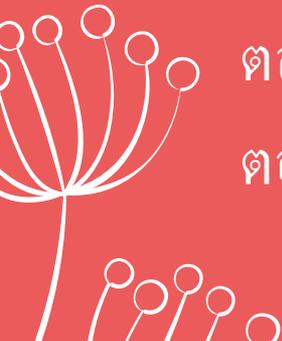
ที่มา: <https://kingchulalongkorn.car.chula.ac.th/en/library/detail/15350>

การที่ได้ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องนี้ขึ้นเพราะเจ้าพระยาธรรมมาธิ
กรณาธิบดีได้กราบบังคมทูลขอให้ทรงคิดหาการเล่นใหม่สักอย่าง
หนึ่ง จึงได้ทรง

“คิดผูกกระบี่สามัคคีเสวกขึ้น . . . ไม่มีบทร้อง . . . มีแต่
นำพาทย ประกอบกับท่าระบำเท่านั้น . . . ในเวลาพักระหว่างตอนแห่ง
ระบำนั้น ครั้นจะให้พิณพาทยบรรเลง พิณพาทยนั้นก็ได้ตีเห็นจเห็น้อย
ตลอดเวลาที่เล่นระบำ . . . จึงตกลงแต่งบทเสภาขึ้นสำหรับขับระหว่าง
ตอน.”

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๑๐๘)

➤ มี ๔ ตอน คือ

๑. กิจการแห่งพระนนที

- พระอิศวรกับพระอุมาทรงพระนนที (โคอุศรราช) ออกมาแล้วพระนนทีซึ่งบัดนี้กลายรูปเป็นมนุษย์แต่หัวคงเป็นโค ชำระความที่เทพบุตรกับนางฟ้ากล่าวโทษยักษ์กาลเนมิ

๒. กรีนิรมิต

- พระคณศร้ออกมาดูช้างประจำทิศจับระบำ ยักษ์กาลเนมิ ออกมารังควาน พระคณศร้อจึงออกมาไล่ แล้วมอบช้างให้แก่โลกบาล ทั้ง ๘ ไป

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๑๐๘)

๓. วิศวะกรรมา

- พระวิศวะกรรมาสอนนางวิจิตรเลขาให้วาดรูป ให้พระ
รูปะการปั้นรูปแล้วมีร้านพรัตน์

๔. สามัคคีเสวก

- ราชเสวกเหล่าต่างๆ แต่งเต็มยศออกมาถวายความสวามิภักดิ์

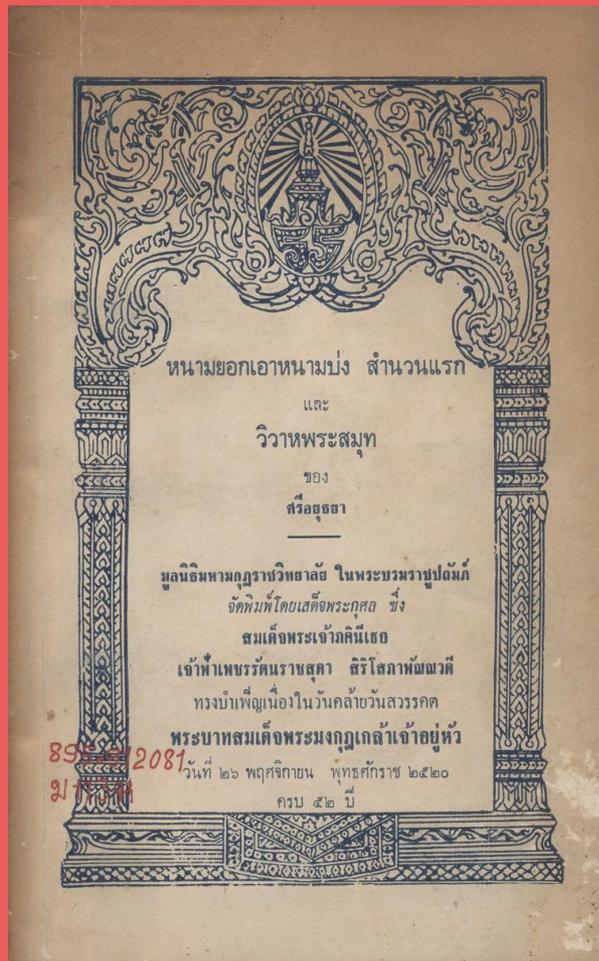
(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๗, น. ๑๐๘)

๒.

วิวาห์พระสมุทร

หนามยอกเอาหนามบ่ง สำนวนแรก

และ

วิวาทพระสมุทร

ของ

ศรีอรุณสา

มูลนิธิพสกนิกรราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

จัดพิมพ์โดยเสด็จพระกุศล ซึ่ง

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ

เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดา สิริโสภาพัณณวดี

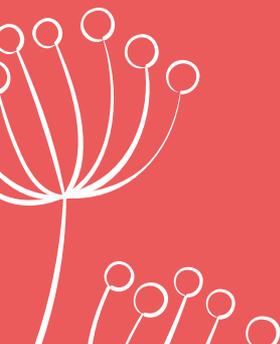
ทรงบำเพ็ญเนื่องในวันคล้ายวันสวรรคต

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๒๐

ครบ ๕๒ ปี

89-2081
๒๑

- พระราชนิพนธ์ขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๕
- ในรูปแบบบทละครพูดสลับลำ (ลำนำ)
- ใช้พระนามแฝง ศรีอยุธยา
- “หนามยอกเอาหนามบ่ง” กับ “วิวาห์พระสมุทร” เป็นบทละครพี่น้อง มีกำเนิดที่สวนจิตรลดาทั้งคู่ อายุต่างกัน ๑ ปี
- ทรงจัดแสดงเรื่อง “วิวาห์พระสมุทร” เป็นครั้งแรกในงานประจำปีของจิตรลดาสภาการ เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๕

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๒๓๔)

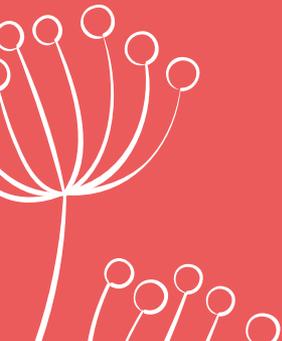

➤ เรื่องนี้ต้องใช้ตัวละครจำนวนมาก เพราะมีทั้งพลเมืองและทหารเรือ นักเรียนมหาดเล็กหลวงจึงได้มาร่วมแสดงฉลองพระเดชพระคุณ

➤ รัชกาลที่ ๖ ทรงแสดงเป็นนายนาวาเอ็ดเวิร์ด โลออน และในการแสดงครั้งสุดท้ายในรัชสมัยของพระองค์ เมื่อวันที่ ๒๓, ๒๕ พฤษภาคม ๒๔๖๘ ณ พระราชนิเวศน์มฤคทายวัน ทรงแสดงเป็นท้าวมิดัส ✨

(ปีน มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๒๓๔)

ในบทละครเรื่องนี้ก็มีเพลง
เพราะๆ เป็นอันมาก เพลงที่
รู้จักกันแพร่หลายที่สุดน่าจะ
เป็นหนึ่งในสองเพลงนี้ คือ
อัน โครเมดาสุดาสวรรค์, เป็น
ผู้หญิงแท้จริงแสนลำบาก
(ปีน มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๒๓๖-๒๓๗)

เพลงสามเส้า.

บทร้องสลับ—นายทหารกับหญิงสามคู่

หญิง	-	เป็นผู้หญิงแท้จริงแสนลำบาก
ชาย	-	เป็นผู้ชายขี้ขลาดกว่าหลายเท่า
หญิง	-	หญิงต้องเจียมกายมาแต่เยาว์
ชาย	-	ชายต้องเฝ้าวิงวอนให้หล่อนรัก
หญิง	-	หญิงถึงรักก็ต้องแสวงแก้ต่าง
ชาย	-	หวังให้ชายอยากเซซขี้ขึ้นหนัก
หญิง	}	ต่างคนต่างซัดกันนำขันทัก
ที่แท้ต่างสมัครจะรักกัน
ชาย		
หญิง	-	วิสัยหญิงต้องอาย
ชาย	-	ขี้ชายขิด
หญิง	-	หญิงข้อมคั่งจืด
ชาย	-	จิตชายสั้น
หญิง	}	ถ้าแม่รักจริงแล้วไม่แคล้วกัน
เสน่ห์พันผูกสนิทชิดชมเออ ฯ
ชาย		

➤ ชื่อน่าสนใจมากอย่างหนึ่ง คือ รัชกาลที่ ๖ ได้ทรงนำเพลง ตะวันตกมาใช้กับบทกลอนของพระองค์ในเรื่อง ๒ เพลง คือ

ลำ “Onward Christian Soldiers”

• อ้าพระองค์ผู้ทรงฤท-
พระรังฟ้าและรังดิน

ธิมหิทธิโลกินทร์
นรชาติรังสรรค์ ✨

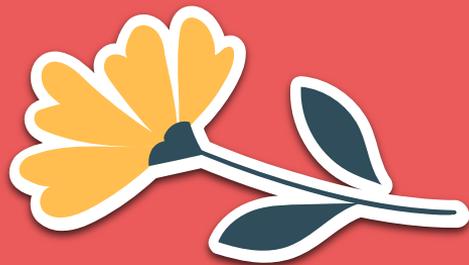
ลำ “Rule Britania”

แต่เริ่มเดิมทีไม่มีผู้ใด
จึงองค์พระเป็นเจ้ามีพระวาที
ครองเถดินาวี นาวีจงคลองทะเล

มีฤทธิไกรที่ในวารี
ใครมีนาวิจงครองแดนชลฯ
ชนะศัตรู ศัตรูมลายทั้งเพฯ.

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๓, น. ๒๓๕)

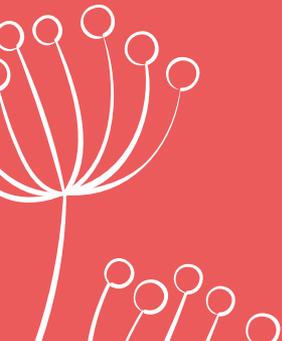

เรื่องย่อ

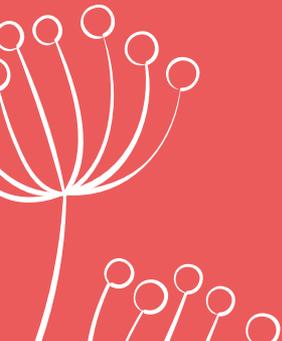

- ประชาชนพลเมืองของเกาะอัลฟาเบตามีความสุขเป็นปกติ
ทำวมิตส์ผู้ครองนครมีธิดาชื่อ อัน โครเมดา
- อันเดร เจ้าต่างนครหลงรักอัน โครเมดา แต่เขามีคู่แข่งคือ คอน
สตันติโนัส ซึ่งเป็นสหายของหลานหัวหน้านักบวช
- ขณะนั้นเรือรบอังกฤษชื่อ อ็อกสฟอร์ด ได้เข้ามาจอดอยู่ในอ่าว
เต็กหลี ชายชาวจีนมีหางเป็ยเป็นทูกอยู่ในเรือรบลงมาเที่ยวบนบก

➤ ประชาชนพลเมืองของเกาะอัลฟาเบตาไม่มีใครเคยเห็นคนจีนมาก่อน ฝ่ายของคอนสตันติโน้สจึงทำอุบายให้พลเมืองเชื่อว่าเป็นผีทะเล ซึ่งเป็นผู้แทนของพระสมุทที่มาจากทวงช่วย เพราะครบรอบร้อยปีแล้ว และวิธีส่งช่วยเหลือก็ต้องให้เจ้าหญิงอัน โครเมดาไปสมรสกับพระสมุท หรือกับผู้ที่พระสมุทให้มาเป็นตัวแทน โดยคิดอุบายกันว่าจะให้เต็กหลีชี้ตัวคอนสตันติโน้สว่าเป็นผู้แทนพระสมุท

➤ อุบายข้อนี้นาวาเอกโลออนแก่ได้โดยอ้างว่า กองทัพเรืออังกฤษ
เป็นเจ้าของทะเล ย่อมเป็นทูตของพระสมุทที่มีสิทธิชี้ตัวผู้แทน
พระสมุทได้ ฝ่ายเจ้าชายอันเดรจึงมีชัยชนะในที่สุด

(ปิ่น มาลากุล, ๒๕๑๗, น. ๒๓๔)

พินิจ

วิวาทพระสมุทร

<https://vajirayana.org/%E0%B8%A7%E0%B8%B4%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%AB%E0%B8%9E%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%AA%E0%B8%A1%E0%B8%B8%E0%B8%97>

ไลออน – อ้อ ! ถ้าเช่นนั้นน่าจะกลายเป็นอ้ายบ๊วยของฉันเสียแน่แล้ว ฉันกลับมาจากเมืองจีน มันติดมากับฉันด้วย.

แมรี. – ถ้าเช่นนั้นแน่แล้ว. พลเมืองที่นี่ไม่เคยเห็นจีน จึงเห็นเป็นตัวปลาอะไรอัน ๑, เพราะมีหางที่ห้าว.

ไลออน – ฉันบอกมันหลายหนแล้วว่าให้ตัดเปียเสีย มันก็ไม่ยอม; มันว่าถ้าตัดเปียแปลว่าเป็นพวกจีนใหม่. คือเป็นคนในบังคับบริบัตินจีน, แต่ส่วนตัวมันเป็นคนในบังคับอังกฤษ มันจะเอาเปียไว้ให้เป็นยี่ฮ้อ. แล้วก็มันมาทำยุ่งอะไรหรือจ๊ะ ?

แมรี. – มาตั้งตัวเป็นผู้วิเศษอะไรใหญ่โตทีเดียว.

ไลออน – ไม่ได้การ, ่วนใหญ่. เข้าแผนของมันอีกแล้ว. ขึ้นบกที่ไหนก่อนเหตุที่นั่น ! เดียวนี้ไปอยู่ไหน หล่อนทราบไหม?

◎อ้าวเป็นจิ้นชีวิไลซ์ไคไม่ดู
เมืองของอ้าวตงฮั่วถ่ามเถื่อง
ก็ผมเปี่ยนี่ชีเป็งยี่หื้อ
เมื่อทำผิด โปลิศเขาชอบนัก
แม้เป็งบ้อยลับซ้ายนายหัวหลัง
ไม่ต้องหาผ้าผ่องให้ล่องใจ
แม้เป็นกุ๊กทำแก้วไม่แก้วยาก
ผ้าเช็ดถ้วยชามอิไลไม่ต้องมี

พากันดูถูกเล่งไม่เป็งเถื่อง
เป็งบ้านเมืองนักปาดฉิลาดนัก
บอกเซียงฮื้อไปไหนไคดูจัก
จับหางเป็ยจุดชักเอาตัวไป
นายเขาตั้งซัดเกือกเลือกใหม่ ๆ
เอาหางเป็ยดูไถเกือกมันดี
ไม่ถ่าบยากนานการซัดลี
เอาเปี่ยนี่ต่างผ่าน่าชมจิง.¹⁰²

(ที่มา: อัญชลี ภูพะกา, ๒๕๕๓, น.๓๐๑)

๑ แจกนิลลาดหนักหนาย่าลูหมิ่ง ลู้จักทางหากิน ไม่เลือกทำ
ยอมเป็งกูกเป็งบ้อยถ่อยกายา ทงลำบากอยากหาซึ่งจ็องทอง
นายไว้ใจให้จ็องไปจับจ่าย อูส์ำห้ต่อคนขายจนได้ของ
ซื่อราคาย่อมเยาว์เข้าทำนอง เศษจ็องทองเลยตั้งได้ตามใจ
ของ ๆ นายเก่าๆ เอาห่มนุ่ง นายหล่ายุ่งช่างเขาเลาทางไล่
เก็บเล็กเก็บน้อยค่อยเก็บไป มิซำไยลวยอู๋ลูมั่งมี
เลี้ยวลานายหัวหลังไปตั้งล้าง ไม่ซำเลยเป็งห้างเกี่ยมเต็มที
เลยไล่เป็งเจ็สัวตัวเก่งลี พวกอั้งยี่เลือกซำเปงซาเฮีย
เที้ยวข่มหมูขู่แข็งเล่งตามใจ เตี้ยเอาไล่เต็มทีไม่มีเสีย
คอยลิวังหมาด่าอย่า่นัวเนีย คงไม่เอี้ยเปงสุขสินุกนาน. ๗

ลูกคู่ – นี่ตัวอะไรยากใครรู้ คูลๆ คล้ายมนุษย์เรานี้หนา

เซเลีย – เหมือนมนุษย์พร้อมพรั่งทั้งกายา

มาร์โคส – แต่ทว่ามีหางกลางกระบาน

เซเลีย – เดินเหมือนคน

มาร์โคส – ไม่ชน, เหมือนลิงไพร

เซเลีย – พุดก็ได้

มาร์โคส – มากกว่า, เทรฉาน

เซเลีย – คนหรือไร ?

อันเคร -

ผู้ใดมีอำนาจวาสนา

ธรรมดาหาอะไรก็หาได้

กำหนดคือยุติธรรมจงจำไว้

ใครหมัดใหญ่ได้เปรียบเรียบเทียวเกลอ.

คิริถ -

ใครหมัดย่อมต้องถ่อมกายขอบ

ต้องคอยหมอบคอยกราบราบเทียวเหนอ

คอยระวางแขงอยู่ละเออ

มิได้กล้าเหยอขึ้นตั้งตั้ง

อันเดร – เราก็ไม่มีอะไรจะสำแดงอำนาจ.

.....

คิริล – อะไรไม่เข้าใจ, ก็เรีอระบบมีอยู่นั้นทั้งล่ำอย่างไรละ.

อันเดร – ก็มันเรีอแพเนาวาอะไรของเราที่ไหน ?

คิริล – แล้วกัน ! ถึงมันไม่ใช่ก็ตีต่างเอาไม่ได้หรือเจ้า ?

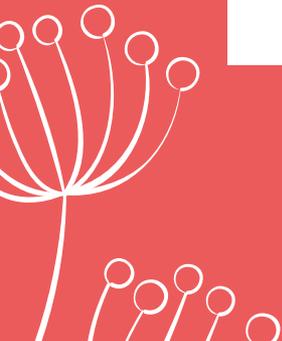
อันเดร – จะตีต่างตีแต่งอะไรได้ เขาชักธงอังกฤษอยู่ออกโทนโท !

คิริล – ก็ตีต่างว่าเราได้ไปทำสัญญาสัมพันธไมตรีกับอังกฤษ แล้วอังกฤษ
ส่งเรีอระบบมาช่วยเรา อย่างนี้ก็จะแล้วกัน,

ไลออน – ราชินาวิเป็นเจ้าทะเล, เป็นผู้ครองทะเลทั่วไป, เพราะฉะนั้นท่านทราบไว้จะดี. ฉันขอบอกกล่าวให้ท่านทราบว่า ในการที่จะแปลความปราถนาของพระสมุท ราชินาวิไม่ยอมแพ้ใคร. และในที่นี่ตัวฉันเป็นนายทหารผู้ใหญ่ฝ่ายราชินาวิ เพราะฉะนั้นจึงเป็นตัวผู้แทนราชินาวิ

๐ ข้ายินดีต้อนรับค่านับท่าน นายทหารนาวิผู้มีศักดิ์
ที่ท่านพานาวามาสำนัก เห็นประจักษ์จริงใจซึ่งไมตรี
กรุงบริเตนเป็นใหญ่ในสมุทร ฤทธิรุทรภาษาทุกราช
มีอำนาจอาจทำทั่วชาติรี ส่งนาวิเที่ยวตรวจสำรวจการ

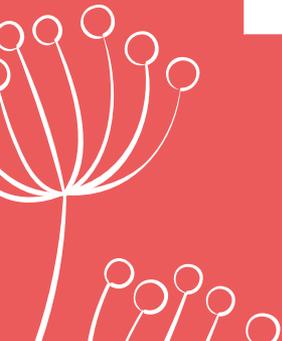
๐ พวกเราเสนาनावายูทซ์
ทุกหนย่อไม่รอร่า
ว่องไวใช้จักรไม่พักผ่อน
ยิงปืนเปรี้ยง ๆ ก็เที่ยงดี
เปรี้ยง ๆ โครม ๆ โหมมปืนใหญ่
ปัง ๆ เรือถูกลูกปืนโต
ฟูดจ้อมตอร์ปิโดไปโร่ไล่
ถูกเรือข้าศึกตักตะแคง

ฤทธิรุทรลือลั่นสนั่นหล้า
ระอิดระอาซึ่งนาวี
เลี้ยวไล่ดัยกรไปรี ๆ
ได้ทีซำป่อยตอร์ปิโด
แวบ ๆ แสงไฟคูแดงโร่
เปลาะ ๆ เหมาะโห่วเสียพอแรง
แยะปังเข้าไปไฟวูแสง
พวกเราฤทธิแรงก็ไชโย!

ไลออน – ฉนั้นชวนกัน สวามิภักดิ์ ประนอมพร้อมพรัก และสามัคคี
ช่วยกันและเรียราย ถวายนาวิ เรือพระร่วงมี สิทธิศักดิ์สมญา
ราชะนาวิ นาวิจะมีเคชา ชะนะศัตรุ ศัตรุมลายเร็วรา !

สรุป

❖ กลวิธีในการพระราชนิพนธ์

- โครงเรื่องเป็นเรื่องราวของรักสามเส้าระหว่างผู้ชาย ๒ คนที่หลงรักผู้หญิงคนเดียวกัน
- เนื้อเรื่องได้นำปมความรักสามเส้านี้มาแสดงรายละเอียดและเชื่อมโยงเข้ากับความเชื่อดั้งเดิมเรื่องเจ้าสมุทร
- พระองค์ใช้กลวิธีการประพันธ์เพื่อเสนอให้เห็นพลังอำนาจและแสนยานุภาพของราชनावีอังกฤษ โดยการประสานตำนานโบราณกับแสนยานุภาพของราชनावีอังกฤษสมัยใหม่ และใช้บริบทจริงทางสังคมในช่วงสมัยนั้น

(อัญชลี ภูษะกา, ๒๕๕๓)

❖ แนวคิด

๑. การเตือนให้ระวังภัยจากคนจีน

๒. การเตือนให้ระวังภัยจากชาติมหาอำนาจ

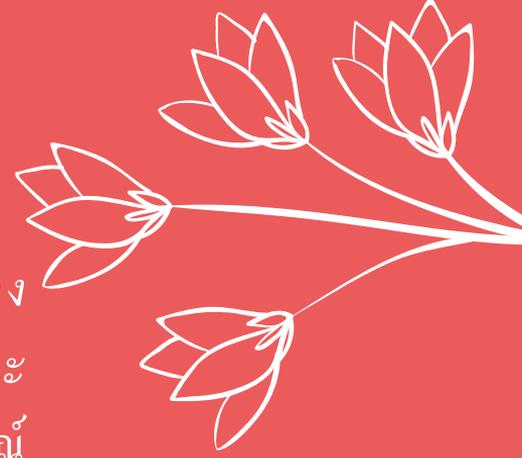
๒.๑ อังกฤษคือชาติมหาอำนาจของโลกเนื่องจาก
มีกองทัพเรือที่แข็งแกร่ง

๒.๒ เสนอลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างชาติ
มหาอำนาจกับชาติเล็กๆ

๒.๓ การมีเรือรบเพื่อใช้เป็นรั้วป้องกันชาติ

(อัญชลี ภูษะกา, ๒๕๕๓)

รายการอ้างอิง

- ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง. (๒๕๑๓). งานละครของพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทร มหาจักรีบรมราชูปถัมภ์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ภูษะภา. (๒๕๕๓). พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว: วรรณคดีกับการสร้างชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, ภาควิชาภาษาไทย, สาขาวิชาภาษาไทย, คณะอักษรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

